

עולה למשפט

משלמה המלך ותינוק המריבה, דרך הביורקרטיה המדכאת של פרנץ קפקא ועד אהרון ברק. **עו"ד בני דון-יחיא** עם ספרי המשפט שהוא לא מפסיק לחזור אליהם

בני דון-יחיא

בחרתי חמישה ספרים וסיפורים הקשורים לעולם המשפט והמדברים גם אל לבי וגם אל ראשי. ניל ספר השאיר בי חווית קריאה שונה. מענת לעת אני מוצא את עצמי חוזר אליהם, אל משפטים שנגעו בי, ואם אחרי עשרה עמודים אין מירקור אחד - הספר מוצא את מקומו במדף התחתון. אבל כשיש מירקורים, מה שמסקרן אותי לדעת הוא האם הם עדיין רלבנטיים לאחר שנים. נמעט תמיד התשובה לכך היא כן.

"לפני החוק" מאת פרנץ קפקא

סיפור קצר זה, הנלול בספרו המפורסם של **פרנץ קפקא** "המשפט", נננס כבר לקלאסיקה הספרותית; במרכז הסיפור אדם המגיע לפני החוק ומבקש להיכנס. שומר הסף אומר לו שענשיו הוא אינו יכול להרשות לו. האיש מהסס. השומר מרפה את ידיו ומתגרה בו: אולי תנסה להיכנס למרות איסור, אבל יש שומרים נוספים... חזקים ממני... האיש נרתע.

שנים חולפות, האיש מפציר בשומר שאולי בכל זאת יתיר לו לפסוע פנימה, אבל השומר אינו משנה את דעתו. האיש מזדקן, נוטה למות, וברגעיו האחרונים הוא שואל את השומר: "הרי כל בני האדם שואפים אל החוק, ואיך זה כל השנים הרבות האלה לא ביקש איש זולתי רשות להיכנס?" והשומר עונה לו: "שום איש זולתך לא היה יכול לקבל רשות להיכנס לכאן, כי הניסיה הזאת נועדה רק לך. ענשיו אני הולך וסוגר אותה".

ומה הנמשל כאן? כמו אצל סופרים גדולים, נפרסת בפני הקורא קשת של אפשרויות והוא בוחר את זו הקרובה ללב. מתאים לי לחשוב שקפקא מדבר על ההחמצות שכל אדם חווה בהיעדר אומץ לב, בשל חוסר ביטחון, בגלל חשש מדחייה - חולשות אנוש, שבלעדיהן חיינו היו טובים יותר.

"פרשנות במשפט" מאת אהרון ברק

אהרון ברק, לשעבר נשיא **בית-המשפט העליון**, כתב ספרים רבים לצד מאות פסקי-דין משמעותיים. לברק

ברק. מה עם שיקול דעתו של השופט? (עטיפת הספר)

יכולת ניתוח בלתי רגילה, כמו גם עט בהיר וחד. לא לשווא הוא מוערך גם בעולם כאחד המשפטים הדגולים של הדור. ברק טוען כי אין לשופט בחברה דמוקרטית שיקול דעת מוחלט; הוא לעולם יהיה נתון למגבלות שהחוק מטיל עליו. אבל איך בסופו של דבר יחליט שופט כאשר החוק ניתן לפרשנות?

מה יעשה נשהוא ניצב בפני מספר אפשרויות הנרעה שכולן תואמות את החוק?

וכאן עולה שאלת השאלות: מה עם השקפתו האישית של השופט? האם שיקול הדעת שלו מושפע מדעותיו הפוליטיות, הדתיות והאחרות? איך מונעים את הסכנה שכל אלה יטו את החלטתו לכיוון האפשרות החופפת - בידועין או שלא בידועין - את דעותיו הפרטיות?

אהרון ברק מונה את אמות המידה: על השופט לפעול באובייקטיביות, בסבירות ובהגינות. מונח אחרון זה מהווה קו מנחה במשנתו. לרוב הוא קורא לו "תום לב" - צמד מילים שברק הציב כעיקרון מרכזי בפסיקתו העניפה. את לבי שבה משפט אחד בספר: "החוק אינו דורש כי הצדדים יהיו מלאנים זה לזה, אך החוק דורש כי הצדדים לא יהיו זאבים זה לזה. דרישתו של החוק היא כי אדם לאדם - אדם".

"כך דרכו של תלמוד" מאת משה זילברג

שופט בית-המשפט העליון לשעבר, ד"ר משה זילברג ז"ל, היה לא רק שופט מעולה, אלא גם בעל יכולת נתיבה ספרותית

זילברג. בחזרה לסוגיות התלמוד (עטיפת הספר)

משובחת; הוא כתב מאמרים רבים ונמה ספרים. בספר הזה מנתח זילברג סוגיות משפטיות שונות המופיעות בתלמוד בבהירות ובעניין רב, תוך השלכה לעולם המשפט בימינו.

וגם הומור לא חסר בספר; אחת הסוגיות המעניינות בו נשענת על מקור תלמודי, המספר על דיון בבית-המדרש בנושא השבת אבידה. למי שייך גוזל שאינו מסוגל לעוף, הנמצא במרחק מה משובר; לבעל השוברך או למי שמצא אותו? אולי האפרכח הגיע מאי שם, למרות קרבתו לשוברך?

אחד החכמים קבע: אם האפרכח נמצא מעל חמישים אמה מהשוברך - הוא שייך למוצאו. קפץ רבי ירמיהו והקשה: "רגלו אחת תוך חמישים אמה ורגל אחת חוץ מחמישים אמה - מה?" והתלמוד ממשיך ומספר, שבגלל שאלה זו של החכם הספקן, שהיה כנראה גם הסטנדאפיסט של החברה, הוציאו את רבי ירמיהו מבית-המדרש. רש"י מסביר שעשו זאת בגלל שהוא "הטריח עליהם" בשאלותיו.

זילברג מביא את הסיפור המבדח הזה כדוגמה לביקורת על דקדקנות מוגזמת של מידות ושיעורין, אבל גם בשבחה של קדנות משפטית רצויה: על המחוקק לצפות את כל האפשרויות שהחיים מזמנים, כולל הקיצוניות ביותר, ולמצוא להן פתרון.

"בית-המשפט" מאת קוונטין ריינולדס

ריינולדס. מה עושים כשלא מודעים עם מעשי הלקוחות? (עטיפת הספר)

הספר של ריינולדס הוא רב מכר, המתאר את עלילותיו של עורך הדין האמריקאי סמואל לייבוויץ - הסגור שלא הפסיד כמעט משפט. בכל תחום מייצגים עורכי דין לקוחות גם כאשר הם אינם מזדהים עם מעשיהם, אבל בפלילים הדילמה קשה באמת: הגנה מוצלחת עלולה להשאיר רוצח חופשי, או לאפשר לאנס להמשיך במעשיו.

התשובה השגורה היא שכל אדם זכאי להגנה, גם פושעים נאלחים. לייבוויץ, בסיפורי המשפט המרתקים המובאים בספר הזה, הוכיח כי מי שנראה ללא כל ספק אשם, הוא לא פעם קורבן של דעה קדומה, של תסמונת העדר, של עדי שקר, של רשלנות בבדיקת העובדות: רשלנות של התביעה ולא פעם גם של סגורו של הנאשם.

באחד מסיפורי הספר מסופר על עדותו של אדם, שטען כי בעת שנהג ברכבו, ראה את הנאשם במקום מסוים. בכך הפריך את האליבי של הנאשם. לייבוויץ נסע לאותו מקום, שהה שם זמן רב ונזנח שבאותה שעה, באותה עונה, השמש המסנוורת מונעת מהנהג לראות באופן חד הולכי רגל. בכך עירער את עדותו של העד וסלל את הדרך לזיכויו של לקוחו.

משפט שלמה מתוך ספר מלכים א'

12 פסוקים בסך הכל בפרק ג' בספר מלכים א' מתארים את המשפט המפורסם ביותר בתולדות התרבות. הקיצור התנ"כי המופתי מזכיר לי תמיד את האימרה: לא הכתיבה עיקר - אלא המחיקה. בתוך רגעים אחדים הגיע שלמה המלך לליבת האמת בעזרת מבחן החרב המונפת על תינוק המריבה.

הוא גילה בכך מי האם הביולוגית החסה על בנה, ומי האמא המתחזה הקוראת: "גם לי גם לך מי יהיה - גזורח!" (ועם זאת, מישהו כבר אמר שהוא היה מעריך את שלמה יותר, לו היה מוצא את האב האמיתי). זהו חלומו של כל שופט: לגרום לצד שדינו להפסיד לעשות מעשה או לומר דבר, שיחשוף את קלנו ויביא למסקנה מהירה וחד-משמעית.

גם לעורכי דין חלום זהה: להשיג ללקוחותיהם הצלחה באיבחת חרב, במקום להזיע שנים באיסוף ראיות, בניבירה בפסקי דין, בקריאת מאות מסמכים, בניהול ישיבות מייגעות מול שופט עצבני, נגד עורך דין כוחני ולצד לקוח טרחני.

מבחינה ספרותית, הסיפור הוא יהלום מלוטש; אנתנו ניצבים בפני מעין נתב חידה המציב בפנינו אתגר: נראה אתכם מפצחים את תעלומת האם האמיתית. הפעילו את השכל הישר, את הדמיון, קראו שוב ושוב את טיעוניה של כל אובת וטעוניה לעיני למסקנה מי דוברת אמת ומי משקרת ללא בוש.

אלפי שנים חלפו, והעם לא נהיה קל יותר. ועדיין, לדעתי, לב שומע עדיף משכל שממין. ולא פחות נוגעת תשובתו של הקב"ה לבקשתו של שלמה, לשימו לב ליפי השפה השמימית: "יען אשר שאלת את הדבר הזה ולא שאלת לך ימים רבים ולא שאלת לך ימים עושר ולא שאלת נפש אויבך ושאלת לך הבין לשמוע משפט - הנה עשיתי כדברך, הנה נתתי לך לב חכם ונבון אשר כמוך לא היה לפניך ואחר כך לא יקום כמוך".

עו"ד בני דון-יחיא, מומחה לדיני משפחה וירשה, פרסם לאחרונה את ספרו השביעי "במשפחות הכי טובות", ומעלה גם מופע הומוריסטי, "טובים השניים".

המלצות

במשפחות הכי טובות. החדש של **דון-יחיא** עטיפת ספר

דון יחיא. מומחה לדיני משפחה צילום: עמית שטראוס

”

על קפקא: כמו אצל סופרים גדולים, נפרסת בפני הקורא קשת של אפשרויות והוא בוחר את זו הקרובה ללב. מתאים לי לחשוב שקפקא מדבר על ההחמצות שכל אדם חווה בהיעדר אומץ לב, בשל חוסר ביטחון, בגלל חשש מדחייה - חולשות אנוש, שבלעדיהן חיינו היו טובים יותר”

”

אהרון ברק מונה את אמות המידה: על השופט לפעול באובייקטיביות, בסבירות ובהגינות. מונח אחרון זה מהווה קו מנחה במשנתו. לרוב הוא קורא לו "תום לב" - צמד מילים שברק הציב כעיקרון מרכזי בפסיקתו העניפה”

”

על שלמה המלך: מבחינה ספרותית, הסיפור הוא יהלום מלוטש; אנתנו ניצבים בפני מעין כתב חידה המציב בפנינו אתגר: נראה אתכם מפצחים את תעלומת האם האמיתית. הפעילו את השכל הישר, את הדמיון, קראו שוב ושוב את טיעוניה של כל אמת וטיעוניה להגיע למסקנה מי דוברת אמת ומי משקרת ללא בוש”